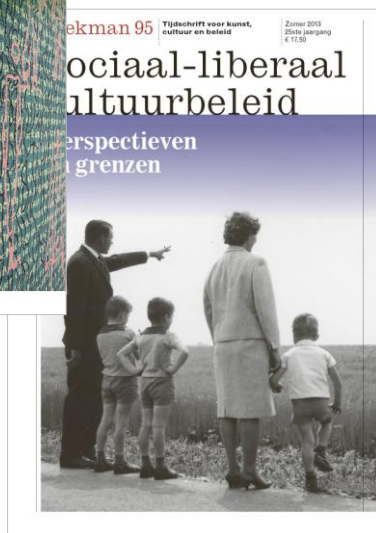

Jaarverslag 2013

Boekmanstichting

studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

www.boekman.nl
Mei 2014

Inhoud

Bestuur, toezicht en organisatie

- 4 Raad van Toezicht
- 5 Directiewissel
- 5 Goede *governance*

Bibliotheek en documentatie

- 7 Collectie
- 7 Digitalisering
- 8 Downloads
- 8 Aanwinsten
- 9 Literatuuroverzichten
- 9 Publiek
- 12 Klankbordgroep
- 12 Gebruikersonderzoek
- 14 Website
- 15 Samenwerking met tijdschrift *Boekman*
- 15 (Inter)nationale samenwerking

Activiteiten

- 17 Boekpresentatie en discussie *Effectief cultuurbeleid*
- 18 Boekmandebat De nieuwe werkelijkheid van de creatieve industrie
- 19 Presentatie *Boekman* 94: i-Cultuur
- 20 Boekmanborrel over *Boekman* 95 met Geert Drion
- 20 Expertmeeting bij KNAW over erfgoed
- 22 Presentatie *Boekman* 95: Sociaal-liberaal cultuurbeleid
- 22 Boekmanborrel over *Boekman* 96 met Jos Bazelmans
- 23 Expertmeeting bij KNAW over de publieke omroep
- 24 Vijfde Johannes Vermeer Prijs naar Rem Koolhaas
- 25 Conferentie *De Staat van Cultuur*

Lopende projecten

- 27 Digitalisering *Boekmancahiers*
- 27 Boekman Dissertatieprijs
- 28 Cultuurindex Nederland

Publicaties

- TIJDSCHRIFT *BOEKMAN*
- 30 Themanummers in 2013
- 30 Samenwerkingsverbanden
- 31 Abonnementen en losse verkoop
- 31 Adviesraad

- 31 *Boekman 94: i-Cultuur*
- 32 *Boekman 95: Sociaal-liberaal cultuurbeleid*
- 33 *Boekman 96: Erfgoed: van wie, voor wie?*
- 34 *Boekman 97: De Staat van Cultuur*

BOEKEN EN DIGITALE PUBLICATIES

- 34 *Het streven naar grenzeloosheid*
- 35 *Compendium for European Cultural Policies and Trends*

Bijlagen

- 36 Samenstelling Raad van Toezicht, stichtingsbestuur en andere gremia
- 37 Personeel
- 38 Financiën
- 39 Publicaties medewerkers
- 41 Activiteiten medewerkers
- 42 Bestuursactiviteiten medewerkers

Bestuur, toezicht en organisatie

Raad van Toezicht

De Raad van toezicht vergaderde op 27 maart en 30 oktober. Op 12 maart en 18 mei vergaderde de Commissie van Bestuursbijstand – het dagelijks bestuur van de Raad van Toezicht. In de loop van het jaar was er enige malen bilateraal overleg voorzitter – directeur. In zijn voorjaarsvergadering hechtte de Raad van Toezicht goedkeuring aan de financiële stukken en de verantwoording van het beleid voor 2012. De Raad van Toezicht nam met instemming kennis van het advies van de accountant om gebruik te maken van een meerjarenplanning met betrekking tot het groot onderhoud van het pand Herengracht 415. Later in het jaar werd dat plan gemaakt en opgeleverd door bouwkundig adviseur Norbert Smulders.

In de najaarsvergadering werd de begroting 2014 geaccordeerd. Deze begroting vertoont een kleiner tekort dan die van 2013. In 2014 is het begrote tekort €25.000, als gevolg van de laatste tranche van de afvloeiingsgelden, nog een onderdeel van het Sociaal Plan dat de reorganisatie van 2012 begeleidde.

Naast het toezicht op de jaarstukken besteedde de Raad van Toezicht aandacht aan andere zaken. Zo werd het batig saldo (€36.081) van de ultimo 2012 opgeheven stichting Boekmanstudies toebedeeld aan het budget van de Boekmanstichting. Het bewuste bedrag werd geoormerkt als bijdrage aan het project *De Staat van Cultuur*. Verder sprak de Raad van Toezicht over de ontwikkelingen in de verhouding tussen de Raad voor Cultuur en de Boekmanstichting. In zijn advies over de Boekmanstichting van 2012 stelde de Raad voor Cultuur voor de bibliotheek te ontmantelen en over te dragen aan de Universiteitsbibliotheek van de UvA. Na een protestbrief aan het adres van de Raad voor Cultuur, verzonden in de zomer van 2012, vond er op 20 februari 2013 een gesprek plaats tussen de voorzitter en de secretaris van de Raad en de voorzitter en directeur van de Boekmanstichting. In de loop van dat gesprek namen de functionarissen van de Raad voor Cultuur afstand van het bewuste advies.

De Raad van Toezicht schaarde zich tenslotte achter initiatieven die vanuit de stichting werden genomen. Die betroffen onder meer verdere samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, meer zichtbaarheid van de bibliotheek, meer deelname aan onderzoeksprojecten en de realisatie van de Cultuurindex Nederland in samenwerking met het Sociaal en Cultureel Planbureau. Dat laatste project bracht de stichting terug naar de frontlinie van kennisontwikkeling in de culturele sector en versterkte haar profiel als instituut voor onderzoek en statistiek, een wens van het ministerie

van OCW. Op basis van de reorganisatie kon werkkraft ter realisatie van deze ambitie effectief worden ingezet. De Raad van Toezicht stemde dan ook in met het voorstel om de personeelsstaf tijdelijk uit te breiden met een jonge onderzoekster ten behoeve van het opdrachtonderzoek.

Directiewissel

De huidige directeur vertrekt in de zomer van 2014 vanwege pensionering. In september 2013 begon de werving van een nieuwe functionaris met de plaatsing van een advertentie. Tegelijk werd de vacature via verschillende institutionele en persoonlijke netwerken uitgezet. De selectie werd ter hand genomen door de voorzitter van de Raad van Toezicht, Victor Halberstadt en het lid Adelheid Ponsioen. Zij werden vanuit het personeel bijgestaan door Marielle Hendriks. In de eindfase van het proces traden ook de Raad van Toezichtleden Arno Brok en Lucien Kembel op als adviseurs. Als externe adviseur werd aangetrokken oud-penningmeester Pauline Kruseman. In januari kon de wervingsprocedure worden afgerond met de benoeming van Margot Dijkgraaf als opvolger van Cas Smithuijsen. Zij begint per 1 juni 2014. Cas Smithuijsen legt zijn functie bij de stichting neer op 15 augustus 2014. Hij zal bij wijze van afscheid de vierde Boekmanlezing uitspreken op 6 juni 2014, te Amsterdam.

Goede *governance*

In zijn najaarsvergadering heeft het bestuur de Raad van Toezicht in kennis gebracht van de nieuwe versie van de brochure *Governance in de Cultuur*. Het bestuur heeft zich rekenschap gegeven van de wijze waarop de Boekmanstichting omgaat met de in de nieuwe Code opgesomde principes, negen in getal. Het bestuur constateert dat de Boekmanstichting in beginsel nergens afwijkt van de standaard richtlijnen die de Code verwoordt.

Bibliotheek en documentatie

Na de reorganisatie en de bezuinigingen in 2012 werd 2013 het jaar van de wederopbouw. De nieuwe bijkomende taken van de bibliotheek zoals beheer van de website en de sociale mediakanalen zijn geïntegreerd in de dagelijkse bezigheden. Het collectieprofiel werd verder aangescherpt en taken herverdeeld zodat er efficiënter gewerkt kon worden met het verminderde aantal fte dat overbleef na de bezuinigingen.

De bibliotheek speelt met haar collectie in op nieuwe ontwikkelingen, zoals de in december gelanceerde Cultuurindex Nederland. Een resultaat hiervan is de verhoogde toename in de collectie van het aantal documenten die statistieken bevatten en over trends in de markt gaan. De bibliotheek richt zich hierbij merendeels op het verzamelen en ontsluiten van digitale documenten. Daarnaast werd de digitalisering van de aanwezige grijze literatuur voortgezet. Van januari tot en met mei verrichtte een stagiaire een gebruikersonderzoek onder bibliotheekbezoekers. De uitkomsten van het onderzoek heeft de bibliotheek onder meer gebruikt bij het samenstellen van de vernieuwde website. In juni werd een vrijwilligster voor drie uur in de week aan het team toegevoegd. Zij nam onder andere het onderhoud van de verzameling jaarverslagen en rapporten voor haar rekening. Met de hulp van de stagiaire en vrijwilligster zijn werkzaamheden die ‘in de wacht’ stonden vanwege de werkdruk, toch opgepakt.

In 2013 werden er ook nieuwe initiatieven ontwikkeld door de bibliotheek zoals het organiseren van de Boekmanborrel, een netwerkborrel in de bibliotheek gerelateerd aan een relevant thema op het gebied van kunst- en cultuur en het organiseren van een *infobattle* in de bibliotheek voor informatieprofessionals.

In de zomer is het verwijzingssysteem in de bibliotheekruimte gebruiksvriendelijker gemaakt. Bordjes met jaaraanduiding boven de boekenkasten geven in één oogopslag aan waar een gezocht boek staat. Speciale displays in de studiezaal maken zichtbaar welke bronnen van belang waren voor nieuwe afleveringen van *Boekman* en bieden plaats aan opvallende aanwinsten en nieuwe tijdschriftafleveringen. Aan het eind van het jaar is het parket in de bibliotheek, het bibliotheekkantoor en de trappengang gereinigd en opnieuw in de was gezet. Zowel de entree als de bibliotheek zien er hierdoor weer representatief uit.

Collectie

De bibliotheek van de Boekmanstichting verzamelt sinds 1963 publicaties over het overheidsbeleid, de economische en sociale situatie en de wetenschappen in relatie met de kunsten. Dit zowel gezien vanuit de productieve kant (de kunstenaar) en de receptieve kant (het publiek), als vanuit de organisaties die intermediair zijn (zoals theaters, musea, bibliotheken). Vanwege het verminderende aantal fte is in 2013 het collectieprofiel aangescherpt. Daarbij is uitgegaan van uniciteit van de collectie van de bibliotheek: de consistentie van de opbouw, de verzameling grijze literatuur en de samenstelling van de onderwerpsgebieden. De belangrijkste onderwerpsgebieden zijn:

- Beeldende kunsten/
Vormgeving
- Filmkunst en fotografie
- Podiumkunsten
- Literatuur
- Architectuur
- Museumbestel
- Mediabeleid
- Bibliotheken
- Kunsteducatie
- Cultureel erfgoed
- Creatieve industrie

Schenken

De bibliotheek van de Boekmanstichting heeft in de loop van haar bestaan regelmatig schenkingen opgenomen in haar collectie. In 2013 heeft de Raad voor Cultuur het archief van de Knipselkrant Raad voor de Kunst overgedragen aan de bibliotheek. Waar nodig werden beschadigde exemplaren van de knipselkrant vervangen door de als nieuw uitziende exemplaren van de Raad voor Cultuur. Een waardevolle aanwinst, want door deze overdracht is de reeks volledig. En uniek, want alleen in de bibliotheek van de Boekmanstichting te raadplegen.

Digitalisering

Vanaf 2010 is het beleid van de bibliotheek van de Boekmanstichting gericht op digitale collectievorming. Wat digitaal beschikbaar is, wordt niet meer in papier aangeschaft. Eind 2013 was 75% van de aanwas digitaal.

In 2013 zijn er 1300 documenten, gepubliceerd tussen 1990 en 2000, gescand. De gescande collectie bestaat voornamelijk uit grijze literatuur, zoals beleidsplannen, overheidsdocumenten en scripties. Na digitalisering zijn de fysieke documenten gesaneerd. Met inachtneming van de auteursrechtelijke bescherming streeft de bibliotheek ernaar zoveel mogelijk documenten ook buiten haar muren geheel toegankelijk te maken.

Collectie	Omvang	Papier	Digitaal
Collectie 2012	71.123	54 %	46 %
Collectie 2013	73.218	54%	46%

Downloads

Via de logs op de internetserver zijn de statistieken gemeten van het gebruik van zowel de internet- als de interne catalogus in 2013. Het collectiebeleid, gericht op het verwerven van digitale documenten, slaat aan bij de gebruikers van de bibliotheek. In vergelijking met de cijfers uit 2012 is er een toename te zien van, met name, het aantal downloads. Het merendeel van de digitale documenten zijn alleen intern beschikbaar vanwege auteursrechten. De fysieke bibliotheek vult hierbij de digitale component aan.

De 2.660 digitale documenten die in 2013 bekeken zijn, werden 4.899 keer gedownload (5.144 hits, 4.899 visits). Hiervan zijn 1.698 (64 procent) digitale documenten alleen intern toegankelijk en 962 (36 procent) openbaar toegankelijk.

Catalogus	Digitale documenten	Downloads	Intern document	Extern document
2012 (jun. -dec.)	1.053	1.441	65 %	35%
2013(jan.- dec.)	2.660	4.899	64%	36%

Aanwinsten

Eind 2013 bevatte de catalogus van de bibliotheek 73.218 gedocumenteerde titels, waarvan 46 procent digitaal beschikbaar was. In 2013 zijn 2.075 nieuwe titelbeschrijvingen in de catalogus opgenomen: 612 boeken (29 procent) en 1.463 artikelen (71 procent).

	Aantal	Papier	Digitaal
Aanwinsten 2013	2.075	25%	75%
Collectie eind 2013	73.218	54%	46%

In 2013 was 76 procent van de verworven boeken digitaal, waarvan 84 procent vrij toegankelijk is.

Vrij toegankelijk houdt in dat de bezoekers van de internetcatalogus deze digitale publicaties vanaf elke gewenste locatie op hun scherm kunnen inzien. Voor de digitale publicaties die niet vrij toegankelijk zijn, is dat alleen mogelijk wanneer men de catalogus binnen de muren van de bibliotheek raadpleegt. Van de digitale documenten is 71 procent niet openbaar toegankelijk (merendeels artikelen): 29 procent is vrij via de internetcatalogus te downloaden.

Aanwinsten 2013	Totaal	Papier	Digitaal		Digitaal	Digitaal
	Percentage				Niet vrij	Vrij
<i>Boeken</i>	29 %	24 %	76 %	<i>Waarvan:</i>	16 %	84 %
<i>Artikelen</i>	71 %	26 %	74 %	<i>Waarvan:</i>	95 %	5 %
<i>Totaal</i>		25 %	75 %	<i>Waarvan:</i>	71 %	29 %

Literatuuroverzichten

Het plaatsen van literatuuroverzichten over actuele thema's op het nieuwsblad van de catalogus op de website bleek in 2012 succesvol. In 2013 is deze nieuwe vorm van dienstverlening daarom voortgezet. Met een druk op de knop vinden gebruikers van de bibliotheekcatalogus alle relevante artikelen die horen bij een thema. De thema's van 2013 waren:

- Visiebrief Bussemaker 'Cultuur beweegt'
- Bronnen genoemd in de Visiebrief Bussemaker
- Cultuurplan 2013-2016
- Bezuinigingen
- Bibliografie Nederlandse kunst in de wereld 1980-heden
- Bibliografie Nederlandse letteren in de wereld 1980-heden
- Cultuurindex Nederland
- Discussie naar aanleiding van betoog Melle Daamen in *NRC Handelsblad* d.d. 7-12-2013 om de overproductie en de vrijblijvendheid in de kunsten tegen te gaan
- Het nieuwe Rijksmuseum
- Statistisch onderzoek in Nederland naar aanleiding van *Boekman 97 De Staat van Cultuur*
- Erfgoed in verband met *Boekman 96* over dit thema
- Sociaal-liberaal cultuurbeleid in verband met thema *Boekman 95*
- Publicaties van Paul Schnabel over kunst- en cultuurbeleid in verband met *Boekman 94* i-Cultuur Schnabels inspirerende inzichten
- Creatieve industrie in verband met thema in *Boekman 93*

Publiek

De bezoekers van de bibliotheek komen uit het culturele veld (kunstenaars, medewerkers culturele organisaties), onderzoek (studenten, docenten, onderzoekers en journalisten) en beleid (ambtenaren, politici op de drie bestuurlijke niveaus) uit zowel binnen-als buitenland.

In 2013 telde de bibliotheek in totaal 1.555 fysieke bezoekers. Het aantal digitale bezoeken van de internetcatalogus bedroeg 21.544. Bij elkaar ontving de bibliotheek 23.099 bezoekers.

In 2012 is begonnen met een betaald pasjessysteem. In 2013 is dit middels een gebruikersonderzoek geëvalueerd. De meeste gebruikers van de bibliotheek hebben geen bezwaar tegen het systeem en vinden de prijzen redelijk. Het betaalde pasjessysteem zal echter nooit de werkelijke kosten van het beheer van een bibliotheek kunnen dekken. Rendement van een bibliotheek valt daarentegen niet alleen te meten in financiële cijfers, het zit vooral in de kwaliteit van informatie die geboden wordt en de kennis die dit oplevert.

Overzicht diverse passen

Lenerscategorie	2012	2013	Uitleg
<i>Normaal</i>	248	-	Normaal = lenen, betaling per document t/m maart 2012
<i>Adampas</i>	2	7	Adampas= samenwerkingsverband Adamnet/ gratis lenerspaspas
<i>Gratis</i>	15	15	Gratis= lenen gratis
<i>Dagpas</i>	213	86	Dagpas = betaalde pas voor een dag, gebruik studiefaciliteiten, er kan eenmalig geleend worden.
<i>Lenerspaspas</i>	86	119	Lenerspaspas= betaalde pas voor een jaar, gebruik studiefaciliteiten en uitleen.
<i>Gebruikerspaspas</i>	70	124	Gebruikerspaspas = betaalde pas voor een jaar, alleen gebruik van studiefaciliteiten.
<i>Totaal</i>	634	359	

De lenerscategorie normaal was tot de invoering van het betaalde pasjessysteem (maart 2012) de manier om het gebruik van de bibliotheek te meten. Alleen het aantal leners werd hiermee geregistreerd, niet het aantal bezoekers die de collectie raadpleegden of gebruik maakten van de studiefaciliteiten. In de loop van 2012 werd een gedifferentieerd pasjessysteem geïntroduceerd, waarbij bezoekers betalen voor diverse diensten van de bibliotheek. Wat opvalt, is dat de aanschaf van dagpassen in 2013 is verminderd ten opzichte van 2012 en de aanschaf van leners- en gebruikerspassen is gestegen. Dit betekent dat meer bezoekers langer gebruik willen maken van de diensten van de fysieke bibliotheek.

Het bereik en zichtbaarheid van de bibliotheek is vergroot door de online catalogus, de inzet van sociale media en de website. Mede hierdoor is het gebruik van de online bibliotheekdiensten in 2013 toegenomen. Statistieken omtrent dit gebruik dienen te worden meegenomen en meegewogen bij het publieksbereik van de bibliotheek.

Voor de periode 2014-2016 heeft de Boekmanstichting een gesubsidieerde promotieplaats aangetrokken. De aanwezigheid van de goed geoutilleerde bibliotheek, bemenst met deskundig personeel, heeft bij die beslissing een doorslaggevend gewicht in de schaal gelegd.

Daarnaast trekt de bibliotheek ook andere bezoekers door de verhuur van de ruimte, het organiseren van activiteiten zoals de Boekmanborrel, *infobattle* en het openstellen van de bibliotheek gedurende Open Monumentendagen.

Overzicht diversiteit bezoekers bibliotheek

Fysieke Bezoekers	Bezoekers	Rondleiding	Boekmanborrel	Open Monumenten dagen	Overig¹
2012	1.670	226	-	2.400	-
2013	1.345	210	60	3.583	156

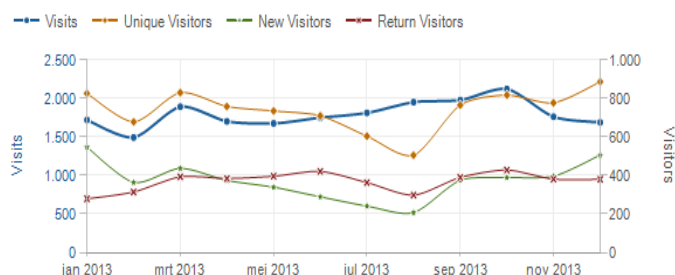
Fysieke Uitleningen

	2012	2013
<i>Bezoekers</i>	1.896	1.555
<i>Uitleningen (fysiek)</i>	1.480	1.006

Het aantal fysieke uitleningen (inclusief verlengingen) daalde van 1.480 naar 1.006 titels. Door de toename van digitale informatie en het aandeel digitale documenten in de bibliotheekcollectie zal deze daling zich voortzetten.

¹ Bezoekers *infobattle*, verhuur/ beschikbaar stellen van studiezaal.

Digitale bezoekers

In 2013 zijn 201.435 pagina's bekeken in 21.544 bezoeken door 8.891 unieke bezoekers. Daarvan zijn 4.464 (50,2%) nieuwe bezoekers en 4.427 (49,8%) terugkerende bezoekers.

Van het aantal bezochte

pagina's maakt 67% gebruik van de externe catalogus, 33% van de interne internetcatalogus in de bibliotheek.

Catalogus	Bezoeken	Nieuwe bezoeken	Bekeken pagina's	Interne catalogus	Externe catalogus
2012 Juni-dec.	8.772	51 %	79.877	29%	71%
2013 Jan.-dec.	21.544	50%	201.435	33 %	67%

Klankbordgroep

Studenten vormen een belangrijke doel- en klantengroep van zowel het tijdschrift *Boekman* als van de bibliotheek. De klankbordgroep gevormd door studenten en net afgestudeerden aan diverse universiteiten in Nederland vormt al sinds 2011 een referentiegroep voor de bibliotheek en het tijdschrift.

In 2013 zijn leden van de klankbordgroep en vertegenwoordigers van de bibliotheek en *Boekman* twee keer bijeengekomen om van gedachten te wisselen over de vraag hoe tijdschrift en bibliotheek (en website) nog beter op de wensen van gebruikers kunnen inspelen. Daarnaast was het doel om te inventariseren hoe gebruikers kunnen helpen *Boekman* en de bibliotheek binnen universiteiten en hogescholen nog meer onder de aandacht te brengen. De klankbordgroep is in 2013 uitgebreid met vier nieuwe leden en twee leden hebben afscheid genomen van de klankbordgroep.

Gebruikersonderzoek

In het voorjaar van 2013 heeft er steekproefsgewijs een gebruikersonderzoek plaatsgevonden door Bodine Abramov, stagiaire van de opleiding *Bachelor of*

Art and Economics in Event Management van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Doel was de tevredenheid van de gebruikers over de diensten van de bibliotheek te achterhalen door middel van een enquêteformulier die zowel hard copy als online werd uitgezet. In totaal hebben 72 respondenten gereageerd waarvan 37 hard copy en 35 online.

De meeste bezoekers van de bibliotheek kwamen uit Amsterdam en Utrecht. De respondenten zijn bekend met de bibliotheek via medestudenten, docenten of een rondleiding. De respondenten zijn tevreden over de inhoud van zowel de analoge als digitale collectie. Ook geven zij aan voldoende informatie te vinden over de door hen gezochte onderwerpen. Het merendeel van de respondenten toonde zich tevreden over de dienstverlening van de bibliotheek. De website wordt bezocht voor het zoeken van algemene informatie over de stichting, voor het bekijken van de catalogus maar ook voor informatie over de publicaties en het tijdschrift *Boekman*.

Er kwamen ook verbeterpunten aan het licht. Een aantal respondenten miste de mogelijkheid om online de geleende materialen te verlengen/reserveren (28 personen) en sommigen misten de mogelijkheid om online boeken te lenen en boetes te betalen (9 personen). Daarnaast was er behoefte aan aanwinstenlijsten op thema (11 personen) en aan actuele literatuurlijsten (20 personen). Tot slot werd door een aantal respondenten aangegeven dat ruimere openingstijden gewenst zijn, aangezien de openingstijden van de bibliotheek vaak overlappen met werktijd of colleges.

Inmiddels heeft de bibliotheek een aantal verbeterpunten doorgevoerd:

- Het is mogelijk om online geleend materiaal te verlengen;
- Hoogtepunten uit de aanwinstenlijst worden maandelijks via sociale media verspreid;
- Men kan een persoonlijk online zoekprofiel samenstellen waarmee men dagelijks-, wekelijks- of maandelijks per mail op de aanwinsten geattendeerd wordt;
- De lijst met actuele literatuurlijsten op thema is uitgebreid.

De verruiming van de openingstijden is onderzocht, maar bleek niet haalbaar met de huidige bezetting. Wat betreft het online boetes betalen, dit is niet te realiseren met ons huidige bibliotheekstelsel.

Naast de mogelijkheid om online geleend materiaal te verlengen, heeft de bibliotheek in 2013 ook een nieuwe dienst ontwikkeld, namelijk de mogelijkheid om een persoonlijk online zoekprofiel aan te maken, waarmee men via een dagelijkse-, wekelijkse- of maandelijkse mail op de hoogte gehouden wordt van de nieuwste aanwinsten naar interesse.

Website

Begin december werd de inrichting van de website vernieuwd. De website, gebaseerd op het CMS Drupal naar een ontwerp van SoulCreatives werd in 2013 aangepast aan veranderende gebruikerswensen van de Boekmanstichting. De Cultuurindex Nederland werd toegevoegd aan de menubalk, de social media en het cultuurnieuws samengevoegd in een overzichtelijk blok. De content van de website werd duurzaam aangepast aan het gebruik van mobiele services, zoals mobiele telefoons en tablets. De belangrijkste bezigheden van de Boekmanstichting zijn prominent bovenaan de pagina te zien en men kan doorklikken naar dieperliggende content.

De website werd in 2013 53.724 keer bezocht door 33.574 unieke bezoekers. 59,3% procent daarvan waren nieuwe, 40,7 procent terugkerende bezoekers. Zij bekeken 128.448 pagina's, een gemiddelde van 2,39 pagina's per bezoek en verbleven gemiddeld 1,58 minuten op de website.

Cultuurnieuws

Bibliotheekmedewerkers Jack van der Leden en Mieke Nooijen verzorgden in 2013 de dagelijkse content van de rubriek Cultuurnieuws op de homepage van de website. Na de aanpassing van de vormgeving van de website in november kreeg deze rubriek een meer prominente plaats. Het Cultuurnieuws wordt altijd via Twitter gepromoot en wordt vaak bekeken en geretweet. Waar mogelijk worden de nieuwsberichten op de website voorzien van links naar documenten en websites. De rubriek is tevens doorzoekbaar op een beperkt aantal onderwerpen. Met behulp van een maandkalender kan snel worden genavigeerd.

Sociale media

Via verschillende sociale mediakanalen geven we zichtbaarheid aan de activiteiten van de Boekmanstichting en de bibliotheek. De Boekmanstichting is sinds 2012 actief op LinkedIn, Twitter, Facebook, Pinterest en Scoop.it. Het publieksbereik groeide in 2013. De Boekmanstichting deed in 2013 ook mee aan een Twitterspel voor het publiek genaamd 'de grachtencode' in de Amsterdamse binnenstad ter promotie van het 400-jarig bestaan van de grachtengordel. Hieraan werd door verschillende media aandacht gegeven. Een mogelijkheid om met weinig inzet van tijd, geld en middelen de zichtbaarheid van de Boekmanstichting te verhogen.

Sociale media bieden niet alleen een kans om producten en diensten te promoten, maar zijn ook een goede manier om een dialoog aan te gaan met geïnteresseerden in het vakgebied.

Volgers sociale media	Dec. 2011	Dec. 2012	Dec. 2013
Twitter	460	803	1.178
Facebook 1	488	2.032	2.686
Facebook 2		58 380 likes	566 564 likes
Pinterest	-	58	109
Scoop.it	-	Views: 78 Followers: 5	Views: 819 Followers: 51
Blog	-	29	Opgeheven Nu via website
LinkedIn	482	631	695

Samenwerking met tijdschrift *Boekman*

Signalementen

Voor de rubriek ‘Recente aanwinsten bibliotheek’ in *Boekman* leverden Hilde Klein en Jack van der Leden elk kwartaal korte boekbesprekingen aan, samen met de redactieleden en oud-medewerkers. De titels voor deze rubriek werden geselecteerd door Jack van der Leden, tevens redacteur van *Boekman*. Maandelijks bracht hij één van deze beschrijvingen extra onder de aandacht op de website als ‘leestip van de maand’. Via de sociale media kanalen wordt deze leestip onder een breder publiek onder de aandacht gebracht.

Dossier

Ook in 2013 stelde Jack van der Leden de literatuuroverzichten uit de catalogus samen voor de rubriek ‘Dossier documenten’ in het tijdschrift *Boekman*. Deze documentoverzichten houden altijd verband met het thema van de desbetreffende aflevering van *Boekman*. De rubriek wordt behalve in het tijdschrift ook op de website aangeboden en gepromoot via de sociale media kanalen.

(Inter)nationale samenwerking

De bibliotheek van de Boekmanstichting is actief in het netwerk AdamNet, het samenwerkingsverband van universitaire, wetenschappelijke, speciale en openbare bibliotheken in de regio Amsterdam. Het was de bedoeling dat in

2013 de catalogus van de Boekmanstichting via de groep Adamnet zichtbaar werd in WorldCat. Door conversieproblemen is dit verschoven naar 2014. WorldCat is de grootste bibliografische databank ter wereld. Aansluiting bij WorldCat maakt het mogelijk in de WorldCat databank documenten van de bibliotheek van de Boekmanstichting te zoeken, op te vragen of in te zien via de online catalogus van de bibliotheek.

De bibliotheek neemt ook deel aan het overleg Kunst(historische) Bibliotheken Nederland (OKBN), een overlegorgaan van instellingen en personen werkzaam op het gebied van bibliothecaire en documentaire informatieverzorging met betrekking tot beeldende kunst en architectuur. De bibliotheek is lid van de Werkgroep Speciale Wetenschappelijke Bibliotheken (WSWB), die de belangen van Nederlandse bibliotheken met unieke wetenschappelijke collecties en speciale doelgroepen behartigt. De bibliotheek participeert in een samenwerkingsproject met een aantal van deze bibliotheken in een *Wikipedians in Residence*- project. In 2014 wordt een geselecteerd deel van de collectie openbaar gemaakt in Wikipedia ter bevordering van de zichtbaarheid van de bibliotheek en activiteiten van de Boekmanstichting. Daarnaast krijgen medewerkers een workshop Wikipedia aangeboden, waarna ze in staat zijn om artikelen op Wikipedia te plaatsen. Online is de bibliotheek lid van de Nettime mailinglijst bedoeld voor netwerken van het culturele veld, politici en beleidsmakers.

Daarnaast bezoeken bibliotheekmedewerkers bijeenkomsten van het Amsterdam Informatie Netwerk (AIN). In 2013 hebben bibliotheekmedewerkers een aantal werkbezoeken afgelegd aan (gerelateerde) bibliotheken om kennis te delen en ervaringen uit te wisselen. De volgende bibliotheken zijn bezocht:

- Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie;
- Cogis Kenniscentrum;
- Niod Instituut;
- Apple Arts centre;
- bibliotheek Rijksmuseum;
- bibliotheek Stedelijk museum;
- Mulier Instituut.

Activiteiten

Boekpresentatie en discussie *Effectief cultuurbeleid*

De roep om *evidence-based* handelen wordt steeds luider en dringt ook door in het cultuurbeleid. *Evidence-based* beleid betreft de hele cyclus van agendavorming en beleidsvoorbereiding tot beleidsevaluatie en terugkoppeling en heroverweging. Gemeenten focussen vooral op de evaluatie van het beleid omdat hier de relatie tussen de overheid en de uitvoerende instellingen het meest duidelijk naar voren komt. Zij staan dan ook centraal in het boek *Effectief cultuurbeleid: leren van evalueren* dat op 11 januari bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) werd gepresenteerd. Het boek is geschreven door Quirijn van den Hoogen, met medewerking van Letty Ranshuysen (Onderzoeksbureau Letty Ranshuysen), Jan Simons (Universiteit van Amsterdam en verbonden aan het onderzoeksspeerpunt Creatieve Industrie van diezelfde universiteit), Teunis IJdens (Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst) en Rudi Turksema (Algemene Rekenkamer). Tijdens de presentatie gaf Quirijn van den Hoogen (Rijksuniversiteit Groningen) een lezing waarin hij op een concrete casus uit de gemeente Enschede inging. Josee Ligteringen van de Rekenkamer uit Enschede vroeg hem destijds te kijken naar de *evidence base* van de stad. De wijk Roombeek was met een flink cultuurprogramma opgezet, en dankzij een forse investering was er een Muziekkwartier gekomen. De Rekenkamer wilde weten wat dit alles de gemeente oplevert. Quirijn van den Hoogen maakte het zijn toehoorders bij de VNG duidelijk dat de gemeente – elke gemeente – zich eerst dient af te vragen wat er met het beleid wordt beoogd. Om *evidence-based* beleid te voeren, zijn heldere doelen nodig. Het moet bovendien duidelijk zijn wat er gedaan moet worden om die doelen te realiseren. Pas daarna kan er worden gekeken welke *evidence base* hierbij past. Claartje Bunnik (Bunnik beleid en advies en auteur van *Niet tellen maar wegen: over de zin en onzin van prestatieafspraken in de culturele sector*, 2012) betoogde, in de lezing die toen volgde, dat de doelen die overheden zich stellen vaak weinig precies zijn. De afspraken met instellingen zijn doorgaans geformuleerd in de vorm van vragen naar kwantitatieve gegevens, bijvoorbeeld over aantallen bezoeken. Die kunnen niet worden afgezet tegen een ideaaldoel. De overheid kan dus niet wegen. Uit het dubbelinterview van de moderator van de middag, Siewert Pilon (VNG) met Josee Ligteringen (Rekenkamer Enschede) en Angela Rijnhart (gemeente Enschede) bleek het nut van zicht op de feitelijke doelen van het cultuurbeleid: de Rekenkamer weet waar op moet worden gelet in toekomstige evaluaties en beleidsmakers formuleren precieze doelen in een nieuwe nota *Cultuurbeleid*. Rudi Turksema (Algemene Rekenkamer) tot slot, gaf in zijn slotbeschouwing aan dat organisaties primair zelf hun lerend vermogen moeten organiseren. Er moet meer gebruik worden gemaakt van de

uitkomsten van evaluatieonderzoek om te kunnen leren van evalueren. Dit kan door te investeren in het verzamelen en ontsluiten van kennis, gebruik te maken van *big data*, en *evidence* koppelen aan besluitvorming. De boekpresentatie werd georganiseerd door de Vereniging Nederlandse Gemeenten, Boekmanstichting en Rijksuniversiteit Groningen. Ineke van Hamersveld verzorgde het verslag. Deze boekpresentatie werd in samenwerking met de VNG georganiseerd. Zie voor het volledige verslag de [website](#) van de Boekmanstichting.

Boekmandebat De nieuwe werkelijkheid van de creatieve industrie

Op 13 januari organiseerde de Boekmanstichting samen met Het Nieuwe Instituut een debatmiddag over de creatieve industrie. Die staat de laatste jaren volop in de aandacht als een van de topsectoren van Nederland. Aanleiding was het in december 2012 verschenen themanummer van *Boekman* 93 over de creatieve industrie. Dagvoorzitter Valentijn Byvanck (Marres) bevroeg een panel van beleidsmakers, makers en *stakeholders* over de nieuwe werkelijkheid van de creatieve industrie. Welke kansen en mogelijkheden zijn er en wie zijn de deelnemers? Hebben we het over grote commerciële bedrijven, de omroepen, kunstenaars, kleine zelfstandige meubelmakers, of allemaal? Hoe worden de ambitieuze beleidsplannen omgezet naar Valerie Frissen (Topteam Creatieve Industrie) beet het spits af en zette de doelstellingen en activiteiten van het Topteam en het CLICK programma uiteen. Ze legde uit dat het Topteam met behulp van netwerkorganisatie CLICK de connectie tussen het creatieve bedrijfsleven en de kenniswereld wil stimuleren door de werelden met elkaar te verbinden in *cross-overs*. Paul Rutten (CLICK, Hogeschool Rotterdam, Universiteit Antwerpen) gaf een korte historische terugblik op het fenomeen en benadrukte het hefboomeffect van de creatieve industrie naar de rest van de economie. Timo de Rijk (BNO, Technische Universiteit Delft, Vrije Universiteit) streek vervolgens menigeen tegen de haren in toen hij riep dat kunstenaars met de creatieve industrie niets te maken hebben en gewoon met rust gelaten moeten worden. Daarna kwamen de makers aan het woord. Jeroen van Mastrigt-Ide (Dutch Games Garden) gaf een inspirerende impressie van de vele technische en visuele mogelijkheden binnen de digitale wereld en *gaming*. Afaina de Jonge (architecte/ondernemer) legde uit dat 'haar' kleinschaligheid haar kracht is, want ze is flexibel en multi-inzetbaar. Het gemak waarmee ze kan schakelen maakt haar waardevol voor grotere bedrijven, die minder wendbaar zijn. En daarmee benoemde ze de kracht die de vele zzp'ers binnen de creatieve industrie bezitten. De Jonge pleitte voor de oprichting van een mentorprogramma, en kreeg daarvoor steun van Timo de Rijke en Gilian Schrofer. Schrofer (ontwerpbureau Concern) heeft zich enorm ingespannen om een degelijk opleidingstraject te realiseren, maar kreeg uiteindelijk geen of verlate steun van de accrediterende instellingen.

Het gebrek aan zakelijke kennis onder afgestuurde creatievelingen en kunstenaars werd door vele aanwezigen onderkend en beklagd. Er werden uiteenlopende meningen verwoord, waarbij de verantwoordelijkheid bij respectievelijk de opleidingen, de studenten of de overheid werd gelegd. Het ontbreken van de kunsten binnen CLICK was eveneens een heikel punt. Zelfs muziek en dance schitteren vooralsnog door afwezigheid binnen CLICK, ondanks moties hierover in de Tweede Kamer in december 2012. Voor het uitgeverijwezen en artistiek onderzoek geldt hetzelfde. In de derde en laatste ronde kwamen Harry Starren (Federatie Dutch Creative Industries), Janny Rodermond (Stimuleringsfonds Creatieve Industrie) en Floor van Spaendonck (Het Nieuwe Instituut) aan het woord. Maar liefst 200 man had zich in het oude-NAI gebouw in Rotterdam verzameld en bijna 300 belangstellenden waren bovendien via *livestream* getuige. Deze presentatie werd in samenwerking met Het Nieuwe Instituut georganiseerd. Zie voor het volledige verslag de [website](#) van de Boekmanstichting.

Presentatie *Boekman* 94: i-Cultuur

Voor het eerst stond in een editie van *Boekman* het werk van één persoon centraal: Paul Schnabel. Hij nam per 1 mei afscheid als directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau. In *Boekman* 94, i-Cultuur. Schnabels inspirerende inzichten, wordt de visie die hij in de afgelopen twintig jaar ontwikkelde over de culturele sector samengevat en geanalyseerd. De gerenommeerde socioloog nam het eerste exemplaar in ontvangst tijdens de feestelijke presentatie op 8 maart in de Singelkerk in Amsterdam. De bijeenkomst werd geopend met een muzikale bijdrage van strijkkwintet De Firma Continuo. Daarna legde Cas Smithuijsen uit hoe voor deze *Boekman* vijf artikelen van Schnabel waren geselecteerd die een beeld geven van zijn culturele visie, afgezet tegen de vijf i's die Schnabel in 2000 op verzoek van toenmalig premier Wim Kok opstelde: informalisering, individualisering, internationalisering, intensivering en informatisering. In dit *Boekman*nummer koppelen Ger Groot (Radbouw Universiteit), Cas Smithuijsen (Boekmanstichting), José van Dijck (Universiteit van Amsterdam), Bart Verschaffel (Universiteit Gent), René Boomkens (Rijksuniversiteit Groningen) en Ton Bevers (Erasmus Universiteit) ieder een van deze maatschappelijke processen aan de culturele sector.

Voor deze presentatie was aan chef wetenschap van de NRC Ellen de Bruin gevraagd om de artikelen over de vijf i's te duiden. De Bruin wist op een luchtige manier samen te vatten dat de ontwikkelingen nog steeds actueel zijn. Marita Mathijssen (UvA) vertelde over haar ervaringen met Schnabel als voorzitter van de jury van literaire prijs de Gouden Ganzeveer. Mathijssen stelde vijf o's op om het leiderschap van Schnabel te omschrijven: origineel, omzichtig, overrompend, onorthodox en onweerstaanbaar. Mathijssen mocht de eerste *Boekman* 94 uitreiken aan Paul Schnabel. In zijn reactie gaf hij een

analyse van het huidige kunstbeleid en de sociaal-culturele processen die hij zo vaak heeft onderzocht. De digitalisering van cultuur kan de beleving persoonlijker maken en verdiepen, daarnaast biedt het ongekende mogelijkheden voor onderzoek, legde hij uit. Schnabel analyseerde, filosofeerde en haalde het ene na het andere praktijkvoorbeeld aan om zijn theorieën te onderbouwen. Ook waarschuwde hij voor de gevolgen van de bezuinigingen van het huidige cultuurbeleid. Zie de [website](#) van de Boekmanstichting voor een uitvoeriger verslag.

Boekmanborrel over *Boekman* 95 met Geert Drion

Vooruitlopend op het verschijnen van het juni-nummer van tijdschrift *Boekman* (95) over sociaal-liberaal cultuurbeleid, organiseerde de bibliotheek op 16 mei voor de eerste keer de Boekmanborrel. Op informele wijze konden de bezoekers zich laten informeren en inspireren over/door ideeën rond ‘paars’ cultuurbeleid, onder het genot van een hapje en een drankje en met de mogelijkheid tot netwerken. Spreker die namiddag was Geert Drion, auteur in het betreffende nummer en expert op het gebied van cultuureducatie. Hij ging nader in op de vraag wat sociaal-liberaal cultuurbeleid is en zou kunnen zijn en onderbouwde zijn standpunt dat de principes van socialisten en liberalen op cultureel vlak dicht bij elkaar liggen dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. Drion betoogde dat om in vrijheid te kunnen kiezen (een groot goed voor de liberaal) het individu wel de capaciteiten tot het maken van afgewogen keuzen zal moeten ontwikkelen. Een beproefde methode hiervoor is scholing (ofwel het verheffingsideaal van de socialisten), met name culturele scholing. Die werkt verrijkend en leidt tot grotere inzichten in het eigen en algemeen menselijk handelen, aldus Drion. In zijn artikel in *Boekman* 95 gaat hij nader in op thema.

Toegang tot de Boekmanborrels is gratis voor leden van de bibliotheek en/of abonnees van *Boekman*. Overige geïnteresseerden betalen € 10 bij de entree. Indien men na afloop een abonnement neemt op *Boekman* en/of een leners-/gebruikerspas bij de bibliotheek aanschaf dan wordt de entreprijs hiermee verrekend. Deze nieuwe vorm van klantenbinding door de bibliotheek, waarbij zij bestaande en potentiële gebruikers letterlijk naar binnen halen, lijkt een goede manier om meer naar buiten te treden. Er waren ruim 35 bezoekers, die na afloop te kennen gaven deze informele bijeenkomst zeer te waarderen.

Expertmeeting bij KNAW over erfgoed

Op 17 mei organiseerden de Boekmanstichting en de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen in het Trippenhuis te Amsterdam een discussiemiddag over de vraag van wie en voor wie ons erfgoed is. Circa 30

hooggeleerden en andere deskundigen, vooral erfgoedprofessionals, wisselden van gedachten over de vraag wie er nu eigenlijk verantwoordelijk is voor erfgoed. Wie draait er op voor de lasten; wie valt de lusten toe? Aanleiding tot de discussie was de terugtrekkende overheid. Het Kabinet Rutte I confronteerde de cultuursector met bezuinigingen én met de boodschap dat de verantwoordelijkheid voor erfgoed deels bij particulieren thuishoort. Kitty Zijlmans, hoogleraar kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden en voorzitter van het debat, legde de vraag voor aan twee sprekers: Hester Dibbits, lector cultureel erfgoed aan de Reinwardt Academie (AHK) en Jos Bazelmans, bijzonder hoogleraar archeologische monumentenzorg aan de VU en hoofd sector Kennis van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Ter voorbereiding hadden de inleiders kennis genomen van een aantal artikelen die op verzoek van de redactie van het tijdschrift *Boekman* over het onderwerp waren geschreven. Deze en andere stukken zouden gepubliceerd worden in het najaarsnummer van *Boekman* (96). Bazelmans benadrukte dat we niet langer op de overheid hoeven te rekenen. Voor Bazelmans behelst de definitie van erfgoed niet enkel het object, maar ook de sociale context. Dibbits pleitte voor een sterke overheid, die verantwoordelijkheid neemt en een deel van de lasten draagt. Vanuit een visie op het waarom van erfgoedzorg kun je beleid afstemmen op de toekomst. Tijdsbesef, en niet identiteit, maakt het mogelijk dat mensen zich kunnen verhouden tot de plaats waar ze zich bevinden. Er volgde een discussie over de vraag wie bepaalt wat erfgoed is. Alles is erfgoed, aldus Pieter Matthijs Gijsbers, directeur Openluchtmuseum. Dus ook co-creaties, 'hoog' en 'laag', creatieve industrie. Inge van der Vlies, hoogleraar staats- en bestuursrecht en kunst en recht aan de UvA, wees erop dat onze identiteit samenhangt met de gemeenschap, en daarom altijd in beweging is. Dat geldt ook voor draagvlak voor erfgoed. Martin Berendse, directeur Nationaal Archief, legde uit dat de rijksarchieven inzetten op toegankelijkheid en de deuren voor het grote publiek hebben opengezet, maar nu worden geconfronteerd met slinkende budgetten. Zijn oplossing was pragmatisch: een aantrekkelijk basispakket bieden voor de gebruiker. Zijlmans bracht de eigendoms kwestie nog ter sprake. Geld speelt daarbij een cruciale rol. Erfgoed leeft in de maatschappij, aldus Jan Rouwendal, bijzonder hoogleraar economische waardering van erfgoed aan de VU. De overheid heeft al zo veel betaald, misschien kunnen particulieren iets meer uit de eigen portemonnee bekostigen? Tot slot merkte Cas Smithuijsen op dat het overheidsbeleid ronduit star is: de Collectie Nederland is daardoor lange tijd beschouwd als een hiërarchisch gestapelde piramide. Maar in werkelijkheid heeft zij zich tot een archipel van collecties ontwikkeld. Erfgoed leeft, concludeerde Zijlmans ter afronding van het debat. Maar wie zich voor dat leven in de toekomst verantwoordelijk voelt is ook na dit debat verre van gewis. Zie de [website](#) van de Boekmanstichting voor een uitvoeriger verslag.

Presentatie *Boekman 95*: Sociaal-liberaal cultuurbeleid

Circa 50 belangstellenden uit de cultuur(beleid)sector woonden 18 juni de presentatie bij van *Boekman 95* Sociaal-liberaal cultuurbeleid: perspectieven en grenzen, met de titel *Polderen tussen links en rechts: reflecties op een sociaal-liberaal cultuurbeleid*. Locatie: Internationaal Perscentrum Nieuwspoor, Den Haag. Frans Becker (Wiardi Beckman Stichting), Mark van de Velde (Teldersstichting) en Caspar de Kieft (FNV-KIEM) reageerden op de *Visiebrief* van minister Jet Bussemaker. Aansluitend was er een debat met de zaal, onder leiding van Marielle Hendriks. Volgens Frans Becker heeft Nederland met Jet Bussemaker een bewindsvoerder met warme gevoelens voor kunst en cultuur. Een punt van kritiek betreft de discrepantie tussen cultuurpolitieke en financiële doelstellingen. Want hoe kun je enerzijds digitalisering stimuleren en anderzijds instellingen als TIN en MCN die erfgoed ontsluiten, afbreken? Hoe kun je enerzijds veel belang hechten aan talentontwikkeling en anderzijds de productiehuisen sluiten? Kortom, functies en taken worden helder gemaakt, maar de institutionele inbedding is weinig doordacht. Maar het grootste bezwaar van Becker ging over de ontoereikende ambitie op het gebied van cultuuronderwijs. Mark van de Velde noemde de brief van Bussemaker plichtmatig, in het spoor van Rutte I. Over het educatieplan was hij enthousiast, maar hij betwijfelde of de ambities ook kinderen in achterstandswijken en kinderen op islamitische en reformatorische scholen bereiken. Net als Becker bekritiseerde hij de vrijblijvendheid van de ambities van Bussemaker. De meeste concrete bezwaren kwamen van Caspar de Kieft (FNV-KIEM). De toon van Bussemaker getuigt van respect, maar de inhoud bevat geen verrassingen. Wel tegenstrijdigheden. Net als de twee andere sprekers was hij verheugd over de aandacht voor educatie, maar viel hij over het gebrek aan regie. Tijdens de zaaldiscussie benadrukte Marianne Versteegh (Kunsten '92) dat de overheid de regie rondom cultuureducatie ter hand moet nemen en over de brug moet komen met randvoorwaarden voor de gemeenten. Het woord 'regie' viel deze middag meer dan één keer. Regie van de overheid ten aanzien van de verhouding tussen publieke en private middelen, dat was de kern van de kritiek van Jo Houben (Cultuur-Ondernemen) op de brief. Cas Smithuijsen relativeerde de rol van de overheid. Hij wees op het gevaar dat de sector onveranderd de draad oppakt, zodra de economie aantrekt. Zelfregulering van de sector is van belang. Zie de [website](#) van de Boekmanstichting voor een uitvoeriger verslag.

Boekmanborrel over *Boekman 96* met Jos Bazelmans

Vlak voor het verschijnen van tijdschrift *Boekman* (96) over Erfgoed: van wie, voor wie? organiseerde de bibliotheek op 12 september een Boekmanborrel. Op informele wijze konden de bezoekers zich laten informeren en inspireren

door de spreker van die dag, prof. dr. Jos Bazelmans (Vrije Universiteit, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed) en ook auteur in het betreffende nummer. Bazelmans gaf een beschouwing over een bijzonder - en naar zijn mening wat onderbelicht - domein van de erfgoedzorg: de archeologie. Hij schetste in zijn verhaal de verre gaande consequenties van de economische crisis op de archeologische aanbestedingen. Zijns inziens een structurele verandering, want een eenmaal ingeslagen beleidsmatige of meer letterlijk geasfalteerde weg, laat zich niet eenvoudig weer wijzigen voor archeologische doeleinden. Ook ging Bazelmans in op de effecten hiervan op de verhouding tussen wetenschap, erfgoedzorg en publiek.

Na afloop ontpopte zich een felle discussie tussen de spreker en toehoorders, die onder het genot van een hapje en een drankje werd voortgezet bij de borrel. Ook de tweede Boekmanborrel in de bibliotheek was een zeer geslaagde bijeenkomst.

Expertmeeting bij de KNAW over de publieke omroep

Naar aanleiding van de hervormingen bij de Publieke Omroep en voorjaarsnummer van *Boekman* in 2014, werd in samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Akademie van de Wetenschappen een discussiebijeenkomst georganiseerd. Op vrijdag 20 september kwamen professionals, beleidsmedewerkers, producenten en programmamakers samen in het Trippenhuis te Amsterdam om te debatteren over de rol van Kunst en Cultuur op de Publieke omroep. Eggo Müller (hoogleraar media en communicatie aan de Universiteit Utrecht) opende de bijeenkomst met een uiteenzetting over de veranderende context van de televisie, de publieke omroep en de rol van kunst en cultuur hierin. Willemijn Maas (oud-directeur AVRO) gaf vervolgens haar visie over samenwerking tussen kunst, cultuur en de publieke omroep.

Er ontstond een discussie rondom de vraag hoe de publieke omroep in het veranderende medialandschap toch een breed en kwalitatief hoogstaand cultuuraanbod kan houden. Maar wat is kwaliteit eigenlijk? Is dat veel publiek of een breed publiek? Zijn dat kijkcijfers of is dat waardering? Jan Westerhof (NPO) benadrukt hoe belangrijk het is voor de publieke omroep om impact te blijven maken, om te voorkomen dat de grote (internationale) spelers in televisieland gaan domineren. Om dat te realiseren moet er een verdienmodel zijn: er moet geld opgehaald worden bij de Ster, bij het publiek of bij de overheid.

Bart Römer (Filmacademie) vraagt zich af of er vanuit de overheid eigenlijk een inhoudelijke visie is op wat cultuur voor de samenleving betekent of dat er gewoon ongefundeerd bezuinigd is. Discussieleider Hans Maarten van den Brink (Mediafonds) merkt op dat de overheid tegenstrijdig beleid voert door het schrappen van budget voor de omroep enerzijds, en de creatieve industrie als topsector anderzijds. De oorzaak van dit tegenstrijdige beleid zit in de

discrepancie tussen economisch beleid en cultuurbeleid, aldus Jo Bardoel (Radbout Universiteit). Robert Oosterhuis (ministerie van OCW) vraagt zich af of het aantoonbaar is dat de publieke omroep het cultuurbereik in de samenleving vergroot. Römer noemt de leefstijlgroep onderzoeken, die aantonen dat de groep van 1,5 miljoen mensen die bijvoorbeeld naar *Tussen kunst en kitch* kijkt veel breder is dan de groep vaste bezoekers van kunst, dus dat er wel degelijk aantoonbaar mensen bereikt worden. Dat roept de vraag op of deze mensen dan ook daadwerkelijk overgaan tot museumbezoek, waarop als antwoord klinkt of dat wel is wat je wil bereiken. De laatste woorden zijn van Cas Smithuijsen (directeur Boekmanstichting) die de kunsten, media en erfgoed als onlosmakelijk met elkaar verbindt en een aanzet geeft tot een volgende discussie over creativiteit.

Ineke van Hamersveld schreef de startnotitie voor deze discussie en Lisa van Woersem schreef een verslag voor de Boekmanblog. Het voorjaarsnummer van *Boekman* in 2014 (*Boekman* 98) wordt gewijd aan kunst en kunst en cultuur op de publiek omroep. Zie de [website](#) van de Boekmanstichting voor een uitgebreider verslag.

Vijfde Johannes Vermeer Prijs naar Rem Koolhaas

De Johannes Vermeer Prijs 2013, staatsprijs voor de kunsten, is toegekend aan architect en essayist Rem Koolhaas. Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Jet Bussemaker reikte de prijs op 21 oktober 2013 aan Koolhaas uit in het Rijksmuseum te Amsterdam. Koolhaas (Rotterdam, 1944) is de vijfde winnaar van de prijs van 100.000 euro die bedoeld is om uitzonderlijk artistiek talent te eren en te stimuleren. De prijs wordt Koolhaas toegekend vanwege zijn enorme betekenis voor de architectuur en stedenbouw. Koolhaas heeft niet alleen een uitzonderlijke staat van dienst als ontwerper en bouwer, ook zijn bijdrage aan het internationale debat over bouwkunst is steeds opnieuw essentieel voor allen die betrokken zijn bij de strategische planning van metropolen. Dat geldt in het bijzonder daar waar de wereld te maken heeft met grote bevolkingstoename en snel veranderende economieën. Tot ver buiten Europa bekommert hij zich over de vraag hoe de gebouwde omgeving van nu moet aansluiten op de omstandigheden van de bewoners van straks. Bij monde van juryvoorzitter Janine van den Ende prees de jury Koolhaas vanwege de tomeloze energie waarmee hij met zijn bureau OMA blijft zoeken naar nieuwe mogelijkheden om de gebouwde wereld vorm te geven. Zij vindt het oeuvre van gebouwen die hij in de loop van enkele decennia overal ter wereld heeft neergezet van uitzonderlijke zeggingskracht en allure, en heeft hem op grond daarvan unaniem voor de prijs voorgedragen. Vervolgens sprak minister Bussemaker de laureaat in lovende bewoording toe. 'U bent als succesvolle architect in het buitenland boegbeeld voor ons land, u speelt als bouwer in de mondiale top, u verlegt conceptuele grenzen en heeft het vak zelf vernieuwd. Deze oeuvreprijs is een waardering van Nederland voor wat u

Het dankwoord van Koolhaas was een ode aan het toeval in zijn leven. ‘Voor u staat een gelukkig iemand, die veel geluk gehad heeft in zijn leven’. Koolhaas zal het prijzengeld besteden aan een onderzoek naar *elements of architecture*, in het kader van zijn directeurschap van de architectuurbiënnale van Venetië 2014.

Op de **website** van de Johannes Vermeer Prijs is meer achtergrondinformatie over de prijs, de laureaat, het juryrapport, de foto's en de verschillende toespraken te vinden.

Op 9 december lanceerden de Boekmanstichting en het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) de Cultuurindex Nederland in een uitverkochte Kleine Zaal van het Concertgebouw in Amsterdam. Tijdens de conferentie *De Staat van Cultuur: lancering van de Cultuurindex Nederland* werd tevens de gelijknamige publicatie *De Staat van Cultuur* gepresenteerd, een speciale aflevering van het tijdschrift *Boekman* (97) waarin de cijferbestanden van duiding en context worden voorzien. Het vijftigjarig bestaan van de Boekmanstichting op deze dag maakte de gelegenheid extra feestelijk. Het congresprogramma bood ruimte aan respectievelijk de makers van de Cultuurindex Nederland, de beschouwers en de gebruikers. Het programma werd afgesloten door de minister van OCW, Jet Bussemaker. Moderator en gastheer van de middag was Simon Reinink (Het Concertgebouw). In zijn welkomstwoord vertelde Cas Smithuijsen over de totstandkoming van de index. Voor de realisatie van de Cultuurindex Nederland 2013 werkten de Boekmanstichting en SCP samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) en de vele leveranciers van cijfers. Marielle Hendriks (Boekmanstichting), Andries van den Broek (SCP) en Henk Vinken (Pyrrhula) presenteerden de belangrijkste bevindingen van de Cultuurindex Nederland aan het publiek. Marielle Hendriks vertelde over haar prikkelende kennismaking met het grote voorbeeld van de Cultuurindex Nederland, de *National Arts Index*, in de Verenigde Staten in 2009 en ging in op de gebruiksmogelijkheden van het instrument. Andries van den Broek demonstreerde hoe je uiteenlopende onderdelen onderverdeeld in vier pijlers (capaciteit, participatie, geldstromen en concurrentie) onder één noemer kunt

plaatsen door kerncijfers te indexeren. Vervolgens gaf Henk Vinken, coördinator dataverzameling van de index, nadere duiding aan de bevindingen. Consumenten verkiezen steeds meer de toegang tot beeld, muziek en tekst via internet boven het bezit van cd's, dvd's en boeken, was een van de conclusies. De publicatie van de database op een speciale website medio 2014, www.cultuurindexnederland.nl, biedt de mogelijkheid voor tussentijdse aanpassingen. In zijn rol van beschouwer benadrukte Arnoud Boot (Universiteit van Amsterdam, WRR, SER) de ambivalente houding van economen ten opzichte van kunst en cultuur. Hoe meet je de toegevoegde waarde van cultuur, niet enkel op de korte maar vooral de lange termijn? Er zit een grote toegevoegde waarde van aandacht voor kunst en cultuur in het onderwijs, aldus Boot. De sector zou moeten kunnen aantonen dat de rol van de overheid als financier cruciaal is voor het realiseren van de meerwaarde. Na de pauze volgde een pannediscussie met Adriana Esmeijer (Prins Bernhard Cultuurfonds), Bert Meerstadt (Concertvrienden van het Koninklijk Concertgebouw en het Koninklijk Concertgebouworkest), Tanja Mlaker (De Nederlandse Opera en Federatie Cultuur), Jet de Ranitz (Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, HBO-raad en Kunsten'92) en Paul Steenhuis (*NRC Handelsblad*). Moderator Simon Reinink legde het panel een aantal prikkelende vragen voor. Allen waren verheugd over de degelijkheid van de Cultuurindex Nederland. De indexcijfers onderstrepen het belang van meer aandacht voor de mogelijkheden van de intellectuele eigendomsrechten, zo ronderde Cas Smithuijsen het debat af. In haar slotbeschouwing stond minister Jet Bussemaker stil bij het vijftigjarig jubileum van de Boekmanstichting. Zij memoreerde bovenal de missie van naamgever Emanuel Boekman. De Boekmanstichting is in de afgelopen vijftig jaar uitgegroeid tot een onafhankelijk instituut dat cultuurmakers en bestuurders voortdurend van munitie voorziet en bruggen bouwt naar andere domeinen, aldus de minister. De Cultuurindex Nederland helpt daarbij het debat over cultuur. Deze conferentie werd mede mogelijk dankzij Het Concertgebouw, het Prins Bernhard Cultuurfonds, SNS Reaal Fonds en het VSB Fonds. Zie de [website](#) van de Boekmanstichting voor een uitvoeriger verslag.

Lopende projecten

Digitalisering *Boekmancahiers*

In het najaar van 2012 is een begin gemaakt met de digitalisering van de eerste 50 nummers van het *Boekmancahier*, voorganger van de huidige *Boekman*. In 2013 zijn de artikelen van de eerste *Boekmancahiers* geconverteerd naar een nu gangbaar tekstverwerkingsprogramma en door de vormgever getransformeerd naar de huidige vormgeving. Nu de aanloop genomen is en de eerste hobbels in het omzetten genomen zijn, zullen de artikelen uit de eerste 25 nummers in juni 2014 opgenomen zijn in de internetwinkel op de website van de Boekmanstichting. Aanvankelijk zou dat al in december 2013 het geval geweest moeten zijn, maar door de grote hoeveelheid werkzaamheden die de eerste editie van de Cultuurindex Nederland en de bijbehorende publicatie *De Staat van Cultuur* met zich meebrachten, werd dit streven niet gehaald. Dit project wordt mede mogelijk gemaakt dankzij een financiële ondersteuning van het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Boekman Dissertatieprijs

Om belangwekkende resultaten van studies naar de maatschappelijke context van kunst en cultuur onder een brede kring van potentieel geïnteresseerden te verspreiden, riepen de Boekmanstichting en NWO-Geesteswetenschappen in 2008 de Boekman Dissertatieprijs voor kunst- en cultuurbeleid in het leven. Voor de eerste uitreiking in 2009 kwamen 61 dissertaties uit de periode 2005-2009 in aanmerking. De prijs van 10.000 euro ging naar Marijke de Valck voor haar dissertatie *Film festivals: from European geopolitics to global cinephilia* (Universiteit van Amsterdam, 2006). Ook werd in het jaar volgend op de uitreiking een nummer van het tijdschrift *Boekman* aan het thema festivals gewijd. Na deze eerste editie werd overgeschakeld op een driejaarlijkse interval. Voor de tweede editie (2009-2011) kwamen 62 dissertaties in aanmerking. De prijs werd op 6 juni 2012 uitgereikt aan Amanda Brandellero voor haar dissertatie *The art of being different: exploring diversity in the cultural industries* (Universiteit van Amsterdam, 2011). Ook deze keer werd een nummer van *Boekman* gewijd aan het thema van de dissertatie, de creatieve industrie. De volgende uitreiking zal plaatsvinden in 2015 en zal betrekking hebben op dissertaties uit de periode 2012-2014. André Nuchelmans, secretaris van de Boekman Dissertatieprijs, had in december 2013 al 31 dissertaties geselecteerd die voor deelname in aanmerking komen. Op de [website](#) van de Boekmanstichting is meer informatie over de voorgaande edities en de deelnemers te vinden.

Cultuurindex Nederland

Na de presentatie van de Amerikaanse *National Arts Index* door de makers ervan op 5 oktober 2010 in Amsterdam, besloot de Boekmanstichting – naar aanleiding van de overwegend enthousiaste geluiden vanuit de georganiseerde cultuur hier te lande – om te proberen een cultuurindex voor Nederland te maken. Met het oog hierop werd een partnership gecreëerd met het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), dat hierin ook belang stelde en bovendien de ambitie had een ‘rapportage cultuur’ te publiceren naar analogie van de rapportage sport. Dit betreft een publicatie van het SCP en het Mulier Instituut met cijfers en analyses op het gebied van sport en sportbeleid. Voorts benaderde de Boekmanstichting en het SCP, op basis van een inmiddels binnenshuis vervaardigd proefmodel van de index, een aantal particuliere fondsen met een verzoek om een bijdrage ten behoeve van het project. Rond de jaarwisseling 2012-13 hadden drie fondsen (Prins Bernhard Cultuurfonds, SNS Reaal Fonds en VSB Fonds) een toezegging gedaan. Ook was er inmiddels voldoende steun gemobiliseerd bij belangrijke instanties zoals het CBS, Erasmus Universiteit Rotterdam en de Federatie Cultuur. Al met al voldoende grond om het avontuur aan te durven.

Vóór de zomer werd met behulp van een aangetrokken deskundige, dr. Henk Vinken, en met een groot netwerk van auteurs en onderzoekers gewerkt aan de samenstelling van een eerste echte cultuurindex voor Nederland, gebaseerd op cijfermateriaal uit de periode 2005-2011. In zomer en herfst vond een aantal redactieronden plaats. Eind 2013 kon de index openbaar worden gemaakt tijdens de conferentie op 9 december (zie elders in dit jaarverslag) en via de publicatie *De Staat van Cultuur* (Boekman 97, zie elders in dit jaarverslag).

Adviesgroep

En belangrijk bijeffect van de Cultuurindex Nederland was de vorming van een min of meer permanente adviesgroep, bevolkt door de betrokken auteurs en onderzoekers. Tijdens de eerste ontmoeting van deze adviesgroep op 14 juni, werd door de aanwezigen geconstateerd dat het voor het eerst was dat een poging werd ondernomen de gehele culturele sector met behulp van zeer uiteenlopende bronnen en onderzoekers cijfermatig in kaart te brengen. Daardoor werd het mogelijk een zinvolle discussie aan te gaan over de voorwaarden waaronder cijfers ook in de toekomst geproduceerd zouden kunnen worden. Daarnaast vonden de aanwezigen het belangrijk dat de culturele sector zichzelf versterkt. Instellingen, zo werd geconstateerd, hebben nu vaak de cijfers niet paraat. Er moet daarom niet alleen een lobby opgezet worden naar het CBS en de Europese Unie om cijferverzamelingen veilig te stellen, de sector moet ook gestimuleerd worden om zelf het initiatief te nemen. Zeker omdat de overheid voorsnog niet de verplichting heeft om dit te doen. De maatschappelijke positie van kunst en cultuur moet je zelf aantonen met duidelijke inzichten, onderbouwd met cijfers. De Cultuurindex

Nederland kan hier een belangrijke bijdrage aan geven, aldus de mening van de aanwezigen op de eerste vergadering. Op de tweede vergadering, op 6 december, werd vooral teruggeblikt op het productieproces van de eerste editie van de Cultuurindex Nederland. Dat stemde tot tevredenheid. Een derde vergadering is gepland in het voorjaar van 2014.

Website

Het voornemen is de cultuurindex in zijn totaliteit eens in de twee jaar te updaten. Maar daarnaast zal in 2014 een website verschijnen die actuele cijfers verstrekt en indien mogelijk deelverzamelingen maakt ten behoeve van kwartaalberichten. De verwachting is dat de website disciplineert: zowel naar actualiteit als naar gehanteerde methoden en technieken. Dat alles ten behoeve van eenduidige, uniforme en actuele informatie vanuit het veld. Informatie die bovendien makkelijk toegankelijk wordt aangeboden op een websiteadres www.cultuurindex.nl.

Publicaties

TIJDSCHRIFT *BOEKMAN*

Themanummers in 2013

Per nummer kiest de redactie van *Boekman*, na consultatie van haar adviesraad, voor een actueel thema op het terrein van kunst- en cultuurbeleid. Zo zijn in *Boekman* 94 de vijf i's waarmee Paul Schnabel, oud-directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, het moderniseringsproces aan het begin van de 21ste eeuw typeerde, uitgediept in de context van kunst en cultuur. *Boekman* 95 peilt de perspectieven en obstakels van een sociaal-liberaal cultuurbeleid. Het is polderen geblazen, blijkt. *Boekman* 96 trekt de lijn die in *Boekman* 94 is gezet nog verder door naar het terrein van cultureel erfgoed. Door de verschuiving naar gebiedsgerichte zorg, komt de focus ineens op bewoners en gebruikers te liggen, met grote gevolgen. *Boekman* 97, gewijd aan de Cultuurindex Nederland, laat zien dat de economische crisis een sterke vraag naar digitale cultuur veroorzaakt. Maar ook dat zowel het aantal vrijwilligers als het aantal zzp'ers fors toeneemt. En terwijl de incidentele bezoeker de abbonementhouder verdringt, is de verkoop van de Museumkaart verdrievoudigd. Ook in de 25^e jaargang van *Boekman* vormde het beeldmateriaal voor *Boekman* een zelfstandige bijdrage met een eigen verhaal. Op het Boekmanblog deed de redactie verslag van bezochte symposia, expertmeetings, presentaties et cetera.

Samenwerkingsverbanden

Sinds begin 2012 belegt de Boekmanstichting samen met de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) bijeenkomsten voor wetenschappers, ambtenaren en specialisten uit het culturele veld. De ambitie van de twee instellingen is het cultuurdebat twee keer per jaar op academisch niveau te brengen zonder de relatie met de kunstpraktijk uit het oog te verliezen. Deze formule maakt het mogelijk de actuele vraagstukken van het cultuurbeleid vanuit verschillende academische disciplines te belichten en te becommentariëren. Het zomernummer van *Boekman*, over sociaal-liberaal cultuurbeleid, is het resultaat van deze samenwerking (zie ook onder 'activiteiten' in dit jaarverslag). En ook voor het najaarsnummer, over erfgoed, staken de erfgoedspecialisten die al voor *Boekman* 96 hadden geschreven de hoofden bij elkaar om nader in te gaan op de vraag: Erfgoed, van wie, voor wie? (zie hiervoor ook onder 'activiteiten' in dit jaarverslag)

Abonnementen en losse verkoop

2013 was een bewogen jaar voor tijdschrift *Boekman*. De dalende trend in de abonnementen waarmee het tijdschrift voor het eerst in 2012 werd geconfronteerd, zette dit jaar door. Met als gevolg een verlies aan abonnees van 15%. Tegelijkertijd verdubbelde de losse verkoop ten opzichte van het jaar daarvoor, een indicatie dat de lezers het tijdschrift wel blijven waarderen, maar geen vaste (financiële) verplichtingen meer wensen aan te gaan. Interessant genoeg compenseerde de toegenomen losse verkoop precies het verlies aan abonnees, waardoor we budgettair toch quitte konden draaien. Van de jaargang 2013 is het themanummer *Erfgoed: van wie, voor wie?* (96) het meest verkocht, gevolgd door *De Staat van Cultuur: lancering Cultuurindex Nederland* (97), *i-Cultuur* (94) en *Sociaal-liberaal cultuurbeleid* (95). Ook in 2013 zette de trend van *long tail* verkoopeffect door. De top 5 van bestverkochte oudere nummers van *Boekman* in 2013 was:

1. Creatieve industrie (93)
2. Kunst en natuur (90)
3. Cultuuroverdracht (92)
4. Kunst en onderzoek (91)
5. Het museum van de toekomst (61)

De eerste vier zijn alle uit 2012. Nummer 5 is verschenen in 2004. Zouden de opening van het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum iets te maken hebben met dit verrassend goed verkochte nummer van bijna tien jaar geleden? Het illustreert de langdurige interesse die er blijft bestaan voor de oudere themanummers van ons tijdschrift.

Adviesraad

De Boekmanredactie toetst haar beleid voor- en achteraf aan het oordeel van een adviesraad. In 2013 maakten deel uit van de Adviesraad: Maarten Asscher (directeur Athenaeum Boekhandel), Eric Holterhues (hoofd Kunst en Cultuur Triodos Bank), Marischka Leenaers (Leenaers, Verloop, Van der Westen sponsoring, fondsenwerving en mecenaat voor culturele en maatschappelijke organisaties), Edwin van Meerkerk (onderzoeker en docent Algemene Cultuurwetenschappen Radboud Universiteit Nijmegen), Marc Verstappen (algemeen directeur Villanella) en Alex de Vries (communicatiebureau Stern/Den Hartog & De Vries), tevens voorzitter van de raad. Met ingang van 2014 zal Maarten Asscher geen deel meer uitmaken van de Adviesraad; hij wordt opgevolgd door Han Bakker, intendant cultuur in Dordrecht.

Boekman 94: i-Cultuur

Paul Schnabel, socioloog en vijftien jaar directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), analyseerde de maatschappelijke veranderingen in

Nederland aan de hand van vijf i's: individualisering, informatisering, informalisering, internationalisering en intensivering. Evenzoveel auteurs beschrijven in *Boekman 94* hoe deze vijf aspecten van modernisering uitwerkten op de culturele sector. Ze zijn afgezet tegen vijf sleutelartikelen die Schnabel tussen 1993 en 2013 over cultuurbeleid schreef en die ter ere van zijn afscheid van het SCP opnieuw verschenen in *Boekman 94*. Individualisering, schetst Ger Groot (bijzonder hoogleraar filosofie en literatuur Radboud Universiteit Nijmegen en universitair hoofddocent filosofische antropologie Erasmus Universiteit Rotterdam), is de verminderde afhankelijkheid van het individu van zijn directe omgeving en een grotere vrijheid bij de inrichting van zijn leven. Een ander proces is de toenadering van elite en massa en de daarmee gepaard gaande informalisering van omgangsvormen. Mensen bewegen zich gemakkelijker door de verschillende klassen, schrijft Cas Smithuijsen (directeur Boekmanstichting), door alle varianten van het kunstaanbod, van amateur tot (semi)professioneel, van live tot digitaal of gereproduceerd, van lokaal tot mondiaal. Zowel individualisering als informalisering worden versterkt door het proces van informatisering, schrijft René Boomkens (hoogleraar sociale en cultuurfilosofie Rijksuniversiteit Groningen) in de epiloog. Nieuwe kunstvormen ontstonden, andere wijzen van distributie en (grootschalige) consumptie. Informatisering, stelt José van Dijck (hoogleraar mediastudies Universiteit van Amsterdam', omvat ook het hele sociaal-culturele systeem van de *social media*. Internationalisering heeft volgens Ton Bevers (emeritus hoogleraar cultuursociologie Erasmus Universiteit Rotterdam) juist een fysiek karakter door processen van (cultuur)toerisme en migratie van mensen en goederen. Bij intensivering staat het verlangen naar onderdompeling en kicks voorop waardoor de kritische distantie, met ruimte voor kritische reflectie, wordt opgeheven aldus Bart Verschaffel (cultuurfilosoof en hoogleraar Universiteit Gent). Dit nummer werd feestelijk gepresenteerd op 8 maart (zie elders in dit jaarverslag).

Boekman 95: Sociaal-liberaal cultuurbeleid, perspectieven en grenzen

Het poldermodel, afgezworen in kabinet-Rutte I (2010-2012) maakte in Rutte II, een Paars kabinet, zijn comeback. *Boekman 95* peilt de perspectieven voor en beperkingen van een sociaal-liberaal cultuurbeleid. Zo formuleert minister van OCW, Jet Bussemaker, haar eerste gedachten over het cultuurbeleid voor de subsidieperiode 2013-2016: talentontwikkeling, cultuureducatie, cultureel ondernemerschap, nieuwe financieringsvormen en presentatie van Nederlands toptalent in het buitenland. Cultuureducatie, stelt Cas Smithuijsen (directeur Boekmanstichting), komt als onderwerp uit de verkiezingsprogramma's 2012 van zowel de PvdA als de VVD. Het is een beleidsveld dat dringend nieuwe beleidsaandacht behoeft, aldus cultuur(educatie)adviseur Geert Drion. De beleidssectoren onderwijs en cultuur zijn nog onvoldoende op elkaar

afgestemd. Mark van de Velde (Teldersstichting, VVD), en Frans Becker (adjunct-directeur Wiardi Beckman Stichting, PvdA) grijpen beiden terug op het proefschrift van Emanuel Boekman: *Overheid en kunst in Nederland* uit 1939. Van de Velde meent dat de staat zich naast cultuureducatie moet beperken tot de bescherming van erfgoed. Becker opteert voor steun aan de levende kunsten. Erica Meijers van Groen Links (Bureau De Helling) richt zich op de publieke dimensie van cultuur. Onderwijs, media en podia zijn een uitgelezen plek voor burgers om elkaar te ontmoeten en in debat te treden. Op Europees niveau wordt er concreet sociaal-liberaal cultuurbeleid uitgevoerd, betoogt Marietje Schaake (Europarlement, D66): meer investering, minder bureaucratie en regeldruk, en verhoging van het imago van de culturele sector door het inzetten van culturele diplomatie. Warnar Oosterbaan maakt de balans op van wat er terechtkomt van het concept van sociaal-liberaal cultuurbeleid. Het blijft pragmatisch polderen en zoeken naar haalbare opties. Dit nummer werd tijdens een Boekmandebat op 18 juni in Nieuwspoort te Den Haag gepresenteerd (zie elders in dit jaarverslag).

Boekman 96: Erfgoed, van wie, voor wie?

De erfgoedzorg, ontstaan in het laatste kwart van de 19de eeuw, wordt momenteel ingrijpend afgeslankt. De zorg ontwikkelde zich in de afgelopen 140 jaar langs de lijn van de overheid, en het particulier initiatief, beide geïnstigeerd door bezorgde burgers. Zij zetten zich in voor het behoud en de waardering van cultureel waardevolle kunstwerken, monumenten en stadsgezichten, en later ook archieven, landschappen en archeologische monumenten. Met de tijd verwierf de overheid een steeds belangrijker positie. Daarmee groeiden zowel de erfgoedcollecties als de overheidsuitgaven. In 2010 kondigde het kabinet-Rutte I aan een deel van de verantwoordelijkheid voor de erfgoedzorg bij burgers en het particulier initiatief te willen leggen. De erfgoed specialisten in *Boekman 96* constateren omwentelingen in de erfgoedzorg, die verder reiken dan een zich terugtrekkende overheid en van een vergaande moderniseringsslag getuigen. Zo wijst Paul Meurs op de omslag van objectgerichte naar gebiedsgerichte monumentenzorg waardoor bewoners en gebruikers centraler komen te staan.

De erfgoedprofessional moet aansluiten bij de persoonlijke motivatie en betrokkenheid van mensen, en openstaan voor andere definities van waardetoekenning, vinden Joks Janssen en Jos Bazelmans. Reden ook voor musea om een scala van *stakeholders* samen te brengen: van ambtenaren en vrijwilligers tot bezoekers en maatschappelijke bedrijven, suggereert Claartje Bunnik. Er is ook sprake van een meer ontwikkelingsgerichte en participatieve omgang met erfgoed, door Liane van der Linden in verband gebracht met hedendaags erfgoed. De auteurs van *Boekman 96* zijn het er roerend over eens dat de overheid zijn handen niet van het erfgoed mag aftrekken en dat er in en buiten de sector allerhande innovatieve allianties moeten worden gesmeed. Dit nummer is op 9 oktober gepresenteerd tijdens de *Erfgoedarena Specialist of*

generalist? De rol van de gemeentelijke erfgoedprofessional, in samenwerking met de Reinwardt Academie en Kunsten'92.

Boekman 97: De Staat van Cultuur

Boekman 97 is een *special*, uitgegeven in samenwerking met het Sociaal en Cultureel Planbureau. Het nummer begeleidt de lancering van de eerste editie van de Cultuurindex Nederland waarvoor zo'n 50 instellingen inzichten en (kern)cijfers met de samenstellers van de Cultuurindex en de redactie van *Boekman 97* deelden. De index is opgebouwd uit cijfermateriaal over de hele culturele sector: kunsten en erfgoed, media entertainment, en creatieve zakelijke dienstverlening (architectuur, design, games en mode). Ruim twintig specialisten interpreteren de cijfers uit de Cultuurindex Nederland langs vier pijlers: capaciteit (het culturele aanbod), participatie (de vraag naar cultuur), geldstromen (de financiering ervan) en concurrentie (de concurrentiepositie van de Nederlandse culturele sector ten opzichte van andere maatschappelijke velden en in de internationale cultuurproductie). Voorts is er aandacht voor het thema digitalisering, een ontwikkeling die van steeds grotere invloed is op het maken, distribueren en consumeren van cultuur. De eerste editie bestrijkt de periode 2005 tot en met 2011, al zijn er waar mogelijk in *Boekman* ook cijfers na 2011 opgenomen. In het dossier staat een uitgebreid overzicht van landelijke monitoren en kerncijfers (meerjarig) en van statistisch onderzoek (eenmalig). De vaste redactie van *Boekman* kreeg voor dit nummer versterking van twee gastredacteuren: Andries van den Broek (SCP) en Koen van Eijck (Erasmus Universiteit Rotterdam). De presentatie van deze special vond plaats tijdens de conferentie *De Staat van Cultuur* op 9 december in Het Concertgebouw (zie elders in dit jaarverslag).

BOEKEN EN DIGITALE PUBLICATIES

Het streven naar grenzeloosheid

Wat drijft Rem Koolhaas? Wat kenmerkt zijn werk? In de publicatie die verscheen ter gelegenheid van de Johannes Vermeer Prijs 2013 probeert architectuurjournalist Jaap Huisman op die vragen een antwoord te vinden. Rotterdam vormt voor Rem Koolhaas een grotere uitdaging dan Amsterdam, 'omdat er nog van alles kan', en Azië is een geliefder werkterrein dan Europa om dezelfde reden. Vooral complexe opgaven in steden die tien, vijftien jaar geleden nauwelijks bestonden lijken hem te inspireren. Koolhaas en zijn bureau OMA zijn constant op zoek naar de onbegrensde van een gebouw of stad. Als bewijs daarvan verrijst op dit moment *De Rotterdam*, een wolkenkrabber aan de Maas en het allergrootste multifunctionele gebouw in

Nederland. Hiermee wordt Koolhaas' concept *Generic City* werkelijkheid. *Het streven naar grenzeloosheid* is uitgegeven door de Boekmanstichting ter gelegenheid van de uitreiking van de Johannes Vermeer Prijs 2013 aan Rem Koolhaas in het Rijksmuseum op 21 oktober. Eerdere laureaten werden beschreven in dezelfde reeks: Pierre Audi (2009), Alex van Warmerdam (2010), Erwin Olaf (2011) en Marlene Dumas (2012). Zie de [website](#) van de Johannes Vermeer Prijs voor meer informatie over deze publicatie.

Compendium for European Cultural Policies and Trends

Voor de 15^e editie van het *Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe* is het landenprofiel van Nederland volledig herzien. Het Compendium is een online informatie-, en monitoringsysteem met betrekking tot beleid, debatten en ontwikkelingen in de culturele sector. Er zijn op dit moment 42 Europese landen die een (jaarlijkse) bijdrage leveren aan de site. Er wordt door elk land gewerkt met dezelfde *grid*, waardoor de thema's die aan bod komen makkelijk onderling vergelijkbaar zijn. In het Compendium wordt uitgebreid aandacht besteed aan onder meer de geschiedenis van het cultuurbeleid, de structuur van de overheden, de wetgeving en de financiële kaders waarbinnen gewerkt wordt. Maar ook actuele beleidsvraagstukken en cultuurparticipatie en –educatie komen uitgebreid aan bod in de 61 pagina's tellende Nederlandse bijdrage.

Het Compendium is in 1998 geïnitieerd door de Raad van Europa in samenwerking met het *European Institute for Comparative Cultural Research (ERICarts)*. De Nederlandse bijdrage is bijgewerkt door Lisa van Woersem (Boekmanstichting) in samenwerking met Robert Oosterhuis (ministerie van OCW). Zie de [website](#) van het compendium voor meer informatie.

Bijlagen

Samenstelling Raad van Toezicht, bestuur en andere gremia

Samenstelling Raad van Toezicht

De Raadsleden worden benoemd voor een periode van drie jaar. Na afloop van deze periode kan de termijn twee keer worden verlengd. De Raad van Toezicht van de Boekmanstichting wordt conform de statuten samengesteld op basis van voordrachten. Voordragende instanties zijn: de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg, de Nederlandse Museumvereniging, de Federatie Cultuur, de Federatie Nederlandse Vakverenigingen en de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten. In 2013 deden zich geen mutaties voor in de Raad van Toezicht. Arno Brok, die eigenlijk eind 2013 zou zijn afgetreden, werd bereid gevonden nog een jaar aan te blijven, tot na de gemeenteraadsverkiezingen en na de directiewissel. De samenstelling van de Raad van Toezicht was per 31 december 2013 als volgt:

Victor Halberstadt	voorzitter, aftredend 2015, herbenoembaar;
Arno Brok	voordracht Vereniging Nederlandse Gemeenten, aftredend januari 2015, niet herbenoembaar;
Geertrui van de Craats	voordracht FNV-KIEM, aftredend juli 2015, niet herbenoembaar;
Adelheid Ponsioen	voordracht Nederlandse Museumvereniging, aftredend januari 2015, niet herbenoembaar;
Lucien Kembel	voordracht Federatie van Werkgeversverenigingen in de Cultuur, aftredend 2014, herbenoembaar;
Elvira Sweet	voordracht Interprovinciaal Overleg, aftredend 2015, herbenoembaar;
Kitty Zijlmans	voordracht Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, aftredend 2016, herbenoembaar.

Samenstelling bestuur

In het voorjaar werd Cas Smithuijsen door de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) benaderd voor een plaats in het gebiedsbestuur Geesteswetenschappen. Na instemming van de Raad van Toezicht aanvaarde hij de functie op 1 oktober. De werkzaamheden worden door NWO gehonoreerd. Reden om zijn aanstelling te verruimen van 0.7 naar 0.8 fte. De samenstelling van bestuur en directie was in 2013 als volgt:

Cas Smithuijsen	0,7 fte, per 1 oktober 0,8 fte.
-----------------	---------------------------------

Jury Johannes Vermeer Prijs

Janine van den Ende, voorzitter

Marie Hélène Cornips

Hans Goedkoop

Omar Munie

Erwin Olaf

Adviesraad Boekman

Maarten Asscher (Athenaeum Boekhandel)

Eric Holterhues (Triodos Bank)

Marischka Leenaers (Leenaers Verloop Van der Westen)

Edwin van Meerkerk (Radboud Universiteit)

Marc Verstappen (Villanella)

Alex de Vries, voorzitter (Freelance consultant)

Personeel

Nadat de hoofdredacteur van *Boekman* afscheid van de stichting had genomen (zie hieronder bij financiën) heeft de directeur zich beraden over de wijze waarop de post zou moeten worden herbezet. Na diverse consultaties werd besloten Ineke van Hamersveld daarvoor te vragen, die de functie eerder had bekleed. Zij stemde daarin toe. Door de interne herbezetting van het hoofdredacteurschap kwam de weg vrij voor het aantrekken van een nieuwe medewerker voor onder meer opdrachtonderzoek – invulling van de nieuwe koers van de stichting. Deze positie werd na een oriëntatieronde in beginsel tot einde 2014 gegund aan Lisa van Woersem, MA (23). De omvang van het personeel met een vast of tijdelijk arbeidscontract kwam daarmee per 31 december 2013 op 8.8 fte. Zij was als volgt onderverdeeld:

Directeur

Cas Smithuijsen (70 procent, per 1-10-13 80 procent).

Medewerkers publicaties, onderzoek en projecten

Ineke van Hamersveld (80 procent), Marielle Hendriks (80 procent), Jack van der Leden (40 procent), André Nuchelmans (90 procent), Lisa van Woersem (80 procent).

Bibliothecarissen

Hilde Klein (80 procent), Mieke Nooijen (80 procent), Jack van der Leden (40 procent), Elly Andrea (60 procent, administratief medewerkster), Sigrid Philips (10 procent, vrijwilligster).

Secretariaatsmedewerkers

Mies van Splunter (100 procent), Marianne Barnier-Spee (60 procent).

Financiën

Naweeën reorganisatie

In het eerste jaar van de nieuwe cultuurnotaperiode ondervond de Boekmanstichting nog sterke naweeën van de ingrijpende organisatie, die overigens nog tot in 2014 zullen doorwerken. Met name de nieuwe werkwijze, waarbij de werkprocessen zoveel mogelijk worden gedeeld, kon niet zonder slag of stoot worden doorgevoerd. Het omvormen van de redactie van het tijdschrift *Boekman* van een autonome afdeling naar een integrale stichtingsactiviteit werd door de meeste betrokkenen als een noodzakelijke en tegelijk positieve stap ervaren, maar niet door de hoofdredacteur. Het daaruit voortvloeiende arbeidsconflict tussen hoofdredacteur en directie kon slechts worden beëindigd op basis van een vaststellingsovereenkomst waarin het uiteengaan van partijen werd geregeld. De financiële consequenties van de regeling (het overgrote deel van de frictiekosten die voor 2013 in totaal uitkwamen op €70.286) drukten zwaar op de begroting 2013 van de Boekmanstichting. Ze verklaren voor het merendeel het exploitatietekort dat in 2013 eenmalig is opgelopen tot €87.379.

Financiële positie

In 2013 ontving de Boekmanstichting van het ministerie van OCW een basissubsidie van €724.168. Daarnaast ontving zij nog een projectsubsidie van €160.000 bestemd voor de Johannes Vermeer Prijs. Aan publieksinkomsten realiseerde de stichting €95.620. Voor projecten ontving zij van diverse particuliere fondsen een totaalbedrag van €149.027. Tenslotte waren er inkomsten uit verhuur van gedeelten van het pand dat de stichting in eigendom heeft, te weten €30.000.

Verschillen begrote en werkelijke cijfers

In 2013 kwam het exploitatiesaldo uit gewone bedrijfsvoering uit op €59.516 negatief. Het exploitatieresultaat 2013 was €87.379 negatief. Afvloeiingsregelingen waren de belangrijkste oorzaak van het negatieve exploitatiesaldo uit de gewone bedrijfsvoering. Voorts besloot het bestuur op advies van het administratiekantoor en met instemming van de accountant een eenmalige operatie uit te voeren met betrekking tot het administreren van de abonnementsgelden. De door het jaar heen vooruit gefactureerde abonnementen voor het tijdschrift *Boekman*, waarvan de abonneehouders één of meer nummers pas in het volgende jaar ontvangen, werden tot vorig jaar geboekt op het jaar van ontvangst. Dat is veranderd: ze worden nu toegerekend aan het jaar waarnaar het abonnement zich uitstrekt: in dit geval 2014. Dat betekende €30.147 minder inkomsten voor 2013. Doordat de bijdrage ter bestrijding van frictiekosten, toegekend door het ministerie van OCW ter hoogte van €91.649, mocht worden behouden kon een en ander soepel worden opgevangen. De liquiditeit steeg zelfs ten opzichte van een jaar eerder, zodanig

dat het bestuur vlak voor de jaarwisseling besloot een lening aan de Rabobank van €31.000 in haar geheel af te lossen.

Publicaties medewerkers

Ineke van Hamersveld

- ‘Schnabel updated: redactioneel Boekman 94.’ In: *Boekman*, jrg. 25, nr. 94, Voorjaar, 2-3.
- ‘Ervaringshonger: intensivering van de ervaring bedreigt het kritisch oordeel.’ In: *Boekman*, jrg. 25, nr. 94, Voorjaar, 24-27.
- Verslag economische waardering erfgoed: verslag congres Cultureel erfgoed op waarde geschat, 14 maart, georganiseerd door Platform 31. Online Boekmanstichting: 18 maart 2013.
- ‘Polderen, van links naar rechts: redactioneel.’ In: *Boekman* 95, 2-3.
- ‘Ongekende allianties en burgerbetrokkenheid: redactioneel.’ In: *Boekman* 96, 2-3.
- ‘Een nieuwe visie en koers voor het materiële en immateriële (Wereld)erfgoed.’ In: *Boekman* 96, 30-37.
- Dossier ‘Landelijke monitoren en kerncijfers.’ In: *Boekman* 97, 170-185.
- Verslag boekpresentatie en discussie Effectief cultuurbeleid: leren van evalueren; foto’s Arie Raaphorst. 11 januari.

Boekmanblog

- Economische waardering erfgoed: verslag congres Cultureel erfgoed op waarde geschat, georganiseerd door Platform 31. 18 maart.
- Muzikaal erfgoed op staat! Verslag Expertmeeting World Music Forum NL. 15 april.

Jack van der Leden

- Dossier documenten; Documenten van en interviews met Paul Schnabel. *Boekman* 94, 96-100.
- Dossier documenten; Paars cultuurbeleid. *Boekman* 95, 100-106.
- Dossier documenten; Digitalisering en erfgoed. *Boekman* 96, 101-106.
- ‘Het aanpassend vermogen van de cultuursector’. *Boekman* 97, 22-24 (Samen met Cas Smithuijsen).
- ‘De onbegrensde mogelijkheden van internet’. In: *Boekman* 97, 154-156.
- Dossier documenten; Statistisch onderzoek. In: *Boekman* 97, 186-190.

Boekmanblog

- Boekmandebat De nieuwe werkelijkheid van de creatieve industrie en presentatie *Boekman* 93 Creatieve industrie, 18 februari.

- Discussiemiddag Boekmanstichting en KNAW: Erfgoed: van wie, voor wie?, 22 mei.
- Presentatie *Boekman* 95 Sociaal-liberaal cultuurbeleid, 20 juni.
- Erfgoedarena en presentatie *Boekman* 96 Erfgoed van wie, voor wie?, 15 oktober.
- Conferentie De Staat van Cultuur: lancering van de Cultuurindex en presentatie *Boekman* 97 De Staat van Cultuur, 12 december.

André Nuchelmans

- ‘Bossche popcultuur overtuigend geschetst’. In: *Boekman* 94, 106-107. (Boekbespreking van *Dossier W2 1987-2012*)
- ‘Sociaaldemocraten, liberalen en cultuurbeleid: partijpolitieke nuances binnen een doorgaand paradigma’. In: *Boekman* 95, 22-28.
- ‘Aangestoken door het boekenvirus’. In: *Boekman* 96, 114-115. (Boekbespreking van *Geschiedenis van antiquariaat en bibliofilie in België (1830-2012)*)
- ‘U vraagt, wij draaien’. In: *Boekman* 97, 51-56.

Boekmanblog

- Congresverslag: Cultuur, daar geef je om, 3 september 2013.
- Verslag De Staat van het Boek, 29 april 2013.
- Verslag congres *Popular music heritage, cultural memory & cultural identity*, 5 februari 2013.

Cas Smithuijsen

- Inleiding Cultuur en beleid. In Reed Elsevier (2013): *Digitaal handboek voor de kunst- en cultuur*.
- De Factor publiek in de culturele hoofdstructuur ([webpublicatie](#)).
- Rembrandtlesing 2013 : het openbaar kunstbezit in gevaar!? ([webpublicatie](#)).
- ‘Massa ontmoet elite : informalisering van het culturele leven’. In: *Boekman*. 25(2013)94(voorjaar.6-11).
- ‘Sociaal-liberaal cultuurbeleid, een inleiding’ In: *Boekman*. 25(2013)95(zomer.6-10)
- ‘De Andriessens : een kleurrijke familie van muzikanten en kunstenaars.’ (Bespreking boek met gelijknamige titel van A. van der Horst) In: *Boekman*. 25(2013)96(najaar.116-17)

Diverse bijdragen in *Boekman* 25(2013)97(winter), te weten:

- Cultuurindex Nederland : kerngegevens over de culturele sector 2005-2011. Met J. Boelhouwer, A. van den Broek, K. van Eijck, H. Vinken, L.N. van Woersem
- Het aanpassend vermogen van de cultuursector. Met J. van der Leden

- Draagkracht maakt het verschil in participatiesamenleving.
- De wisselkoers van het aandeel cultuur : de concurrentiekracht van de culturele sector in Nederland 2005-2011. Met H. Vinken
- Draagvlak naar draagkracht : particuliere kunststeun in de participatiesamenleving. Met L.N. van Woersem

Lisa van Woersem

- 'Cultuurindex Nederland. Kerngegevens over de culturele sector 2005-2011'. Boekman 97, 8-14 (samen met Andries van de Broek, Koen van Eijck, Cas Smithuijsen en Henk Vinken).
- 'Draagvlak naar draagkracht. Particuliere kunststeun in de participatiesamenleving'. Boekman 97, 83-89 (samen met Cas Smithuijsen).
- 'Groeistuipen van theaters en podia'. Boekman 97, 27 (paragraaf in artikel 'Dynamiek in de podiumkunsten. Een beroep op de veerkracht van de sector' door Jamilja van der Meulen).
- 'The Compendium of cultural policies and trends in Europe'. 15th edition, revision The Netherlands (samen met Robert Oosterhuis, ministerie van OCW).

Boekmanblog:

- Verslag KNAW debat over cultuur bij de Publieke Omroep. 30 september 2013.

Activiteiten medewerkers

Ineke van Hamersveld

- Was lid van de redactieraad *Context Without Walls*, een serie publicaties over de positie en interpretatie van niet-Westerse kunst en kunstenaars, uit te geven door Valiz, Amsterdam.

Marielle Hendriks

- Modereerde de presentatie van *Boekman 94* over i-cultuur, een eresaluut aan Paul Schnabel in de Doopsgezinde Singelkerk te Amsterdam op 8 maart.
- Modereerde het Boekmandebat *Polderen tussen links en rechts*, ter gelegenheid van het verschijnen van *Boekman 95* over Sociaal-liberaal cultuurbeleid in Nieuwspoort te Den Haag op 18 juni.
- Gaf een presentatie over de Cultuurindex Nederland bij het ministerie van OCW op 12 november.
- Gaf een prestatie over het project Cultuurindex Nederland tijdens de lancering van dit instrument op de conferentie *De Staat van Cultuur* op 9 december.

Cas Smithuijsen

- Adviseerde op 23 januari en 3 april tijdens door het CBS belegde sessies over de afbakening van indicatoren ten behoeve van het ontwerpen van een satellietrekening creatieve industrie.
- Gaf inleiding voor studenten van de Universiteit van Barcelona, 1 februari.
- Verzorgde gastcollege in het programma 'kunst en recht' (prof. I. van der Vlies) UvA, 10 april.
- Nam deel aan een expertmeeting bij het NIOD in Amsterdam over het beleid ten aanzien van museale voorzieningen met betrekking tot WO-II, 16 mei
- Adviseerde op verzoek van Cultuur en Ondernemen over *governance in culture* 6 juni.
- Trad op als adviseur tijdens een brainstormsessie in het Geldmuseum (Utrecht) georganiseerd door Kenniscentrum Digitaal Erfgoed, in het kader van een toekomstverkenning, juni.
- Belegde met de European Cultural Foundation een internationale bijeenkomst over de mogelijkheden van een Europese *Arts Index*, in de bibliotheek van de Boekmanstichting, 27 september.
- Hield inleiding bij de presentatie van de *Governance Code Culture* op Nyenrode Business Universiteit, 14 oktober.
- Hield Rembrandtlesing in Tropenmuseum, 19 november.
- Belegde en woonde sessie bij ten behoeve van het ministerie van OCW over kunstenaarsstatistieken in de bibliotheek van de Boekmanstichting, 27 november.
- Hield inleiding op internationale conferentie over Culturele Rechten in Warschau, georganiseerd door het Poolse Centrum voor Cultuur, in het kader van Wrocław Europese Culturele Hoofdstad 2016, 6 november.
- Hield inleiding over de Cultuurindex Nederland, bij de Amsterdamse Hogeschool voor de kunsten, 10 december.
- Hield inleiding over de Cultuurindex Nederland bij de bijeenkomst *Kunst op mars, relevantie van kunst en cultuur* georganiseerd door de SSBA - Salon te Amsterdam, 11 december.

Bestuursactiviteiten medewerkers

Marielle Hendriks

- Voorzitter bestuur van Kindercentrum Hansje Stoffel in Delft.
- Voorzitter bestuur Stichting Vrienden van de *Academy of Vocal Arts* in Den Haag.

Hilde Klein

- Lid Werkgroep Speciale, Wetenschappelijke Bibliotheken (WSWB); lid klankbordgroep 'Wikipedians in Residence'- project via WSWB.

- Lid Overleg Kunst(historische) Bibliotheken Nederland (OKBN).
- Bestuurslid Amsterdams Informatie Netwerk (AIN).
- Bestuurslid afdeling Onderwijs & Onderzoek Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Informatieprofessionals (KNVI).

Cas Smithuijsen

- Lid adviescommissie cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten.
- Lid Commissie Vlaanderen-Nederland.
- Lid van de Themagroep Conventies van de Nationale Unesco Commissie.
- Bestuurslid van de Vereniging Rembrandt.
- Lid bestuur stichting Khardzhiev.
- Lid Gebiedsbestuur Geesteswetenschappen NWO.
- Lid bestuur CLICK-nl.